

Ympäristöministeriö

6.6.2017

kirjaamo@ym.fi

timo.turunen@ym.fi

Suomen Arkkitehtiliiton lausunto ympäristöministeriön luonnoksesta valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevaksi valtioneuvoston päätökseksi

Viite: Lausuntopyyntö 8.5.2017, Dnro YM001:00/2016

Ympäristöministeriö on pyytänyt Suomen Arkkitehtiliiton näkemystä luonnoksesta valtakunnallisiksi alueidenkäyttötavoitteiksi. Uudistuksen tavoitteena on saattaa vanhat, vuonna 2008 päivitetty tavoitteet vastaamaan paremmin alueidenkäytön tulevaisuuden haasteisiin.

Erilaiset alueet tunnistettava

Tavoitteissa tulee ottaa paremmin huomioon erilaisten ja erikokoisten paikkakuntien vaihtelevat haasteet. Esimerkiksi raide- ja joukkoliikenteeseen tukeutuvaa ja eheyttävää yhdyskuntarakennetta on korostettava suurten, kasvavien kaupunkiseutujen kohdalla. Mutta myös pienet kaupungit on saatava pysymään elinvoimaisina, viihtyisinä ja yhdyskuntarakenteeltaan kestävinä. On varottava, etteivät tavoitteet ylläpidä hitaammin kasvavilla ja taantuvilla alueilla jatkuvaa hajaantumista tai johda hallitsemattomaan olemassa olevan rakenteen vajaan käyttöön. Toisaalta myös kaupunkien ja kaupunkiseutuihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Sana "kaupunkiympäristö" puuttuu tekstistä kokonaan.

Olemassa oleva kaupunkirakenne lähtökohdaksi

Olemassa olevaa rakennuskantaa ja kulttuuriympäristöä ei ole lähtökohtana huomioitu tarpeeksi. Tavoitteet tuntuvat keskittyvän enimmäkseen uusien alueiden uudisrakentamiseen. Kun tulevaisuudessa painopiste siirtyy yhä enemmän uudisrakentamisesta alueiden täydennysrakentamiseen, onko tärkein tavoite tehostaa liikennejärjestelmiä? Olisiko syytä kiinnittää huomiota esitettyä selvemmin rakennetun ympäristön laatuun, monipuoliseen toimivuuteen ja uudistustarpeisiin?

Palvelujen saavutettavuus ei riitä yhdyskuntarakenteen kehittämistavoitteeksi koko maata ajatellen. Suurimmassa osassa maata, varsinkin pohjoisemmaksi mentäessä, maankäyttöön liittyvillä päätöksillä ei saavutettavuutta käytännössä paranneta - varsinkin pysyteltäessä olevan tieverkoston varassa. Saavutettavuuteen liittyvät ratkaisut tehtäneen tällöin enemmän tietoliikenne- ja liikennepoliittisin päätöksin.

Viihtyisyys tavoitteeksi

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö -otsikon kolmanneksi tekijäksi tulisi nostaa viihtyisyys. Asukkaiden kannalta kaupunkiympäristön laatu ja terveellisyys ovat muutakin kuin melun ja pölyn torjumista. Tärkeää on eri kaupunkiympäristöjen ja kaupunkiarkkitetuurin tilan tunnistaminen sekä kehittämistarpeiden osoittaminen. Tavoitteista puuttuu kokonaan sosiaalinen kestävyys; kokemuksellinen näkökulma ja yhteisöllisyys. Viihtyisyys liittyy alueiden/kaupunkien elin- ja vetovoimaan ja se syntyy muun muassa hyvästä kaupunkirakentamisen laadusta, ympäristön vihreydestä ja yhteisöllisyyttä tuottavasta kaupunkirakenteesta.

Esitetyt tavoitteet rakentuvat edelleen vanhan autokaupungin rakentamisfilosofiaan. Kuitenkin eri kaupunkiympäristöjen monipuolisuus, viihtyisyys ja yhteisöllisyys ovat entistä tärkeämpiä kilpailutekijöitä. Tähän haasteeseen pitää vastata.

Lopuksi

Alueidenkäyttötavoitteiden luonnoksen lopuksi esitetty vaikutusten arviointi on jäänyt pintapuoliseksi ja varovaiseksi. Merkittävä osa vaikutuksista on arvioitu positiiviseksi ja negatiiviset vaikutuksia ovat jääneet tunnistamatta. Tavoitteiden arvioinnissa on pääsääntöisesti lähdetty ajatuksesta, mitä positiivisia vaikutuksia seuraa kun tavoitteet toteutuvat. Myös ei-toivotut välittömät sekä välilliset vaikutukset tulee pystyä kuvaamaan, jos tavoitteet eivät toteudukaan. Huomiota ei ole kiinnitetty esimerkiksi siihen, olisiko taustaselvityksissä kuvattuihin ilmiöihin, kuten kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen hajautumiseen, voitu vastata tehokkaammin. Tulevatko yhteiskunnan investoinnit raideliikenteeseen hyödynnettyä täysimääräisesti, kun tavoitteissa ei enää viitata raideliikennettä tukevaan yhdyskuntarakenteeseen?

Arvioinnissa ei ole kiinnitetty myöskään riittävästi huomiota rakennetun ympäristön laatuun tai elinympäristön muihin kuin terveellisyys- ja turvallisuusaspekteihin. Elinvoiman kasautuminen tai olemassa olevan rakenteen hyödyntäminen eivät automaattisesti vaali olemassa olevaa kulttuuriperintöä, synnytä uutta laadukasta rakennuskantaa tai säilytä asukkaille tärkeitä virkistysalueita olemassa olevassa rakenteessa ellei viihtyvyyttä tukeviin toimiin myös kannusteta.

Helsingissä 6.6.2016

Suomen Arkkitehtiliitto SAFA ry

Yhdyskuntasuunnittelutoimikunnan puolesta,

Heini Korpelainen,

erityisasiantuntija